

Om maskarne.

(Charles Darwins senaste arbete.)

Det är det egendomliga med Darwins metod, att han på en enkel, faktisk grundval reser en byggnad af skarpa, kritiska iakttagelser, till hvilka han icke låter den vetenskapliga världen få tillträde, förrän efter hans öfvertygelse icke en enda hörnsten saknas. Derigenom har det lyckats honom att kasta ett så olikartadt ljus öfver mångfaldiga trakter i det naturhistoriska riket, att den vetenskapliga synpunkten efter hans framträdande på många ställen blifvit en helt annan. Hans mål är att visa, huru intet i naturen är skapadt förgäfvets, äfven om det så kunde tyckas. I sitt verk om växternas rörelse, hvilket utkom för omkring ett år sedan, påvisade han, att växterna måste vara i besittning af något, som relativt närmar sig hvad vi kalla förstånd. I sitt nyaste arbete om maskarnes betydelse i naturen visar han oss, att äfven dessa oansenliga, ringaktade varelsor spela en stor roll. Han avslutar till och med sin bok med följande ord: «Det torde vara tvifvelaktigt, om något annat djur har en så vigtig andel i vår jords historia, som dessa föga utrustade väsen.» I sitt berömda verk om människans härstamning har han stött de mäktiga från tronen, i sin senaste bok har han lyft de låga ur stoftet.

Första gången Darwin berörde denna fråga var år 1837. Sedan dess har han med outtröttlig ifver fortsatt sina undersökningar. Han har icke arbetat ensam, hans söner hafva troget bistått honom och från alla världens kanter har han mottagit berättelser och meddelanden. Det är med innerlig öfvertygelse om sanningen af sin utsago han nu kan träda fram för den vetenskapliga världen och förklara maskarne för naturens största välgörare. De äro jordens plogmän. För att åskådliggöra detta resultat af ett femtiotal års outtröttligt studium börjar han med att redogöra för maskarnes sinnen och kroppsbyggnad. De ha hvarken ögon eller öron, men de ha ett matsmältningssystem, som visserligen icke är synnerligen inveckladt, men som dock kommer de högre djurens kräfva eller mage temligen nära. En hvar vet, hur svårt det är att få en mask fram ur sitt hål; den låter hellre sönderslita sig än den ger efter. Detta fenomen är grundadt derpå, att masken medelst en massa fina borst hakar sig fast vid hålets sidor. Det är sannolikt att maskarne ha luktsinne; att de ha smak, är obestridligt, enär de icke hålla till godo med allt slags föda. I allmänhet lefva de af blad, men rödlök är dock deras favoriträtt. Bladen bära de ned i sina hål, icke endast för att ha lifsmedel till hands, utan äfven för att ha något, hvarmed de kunna tillstoppa och fodra hålen, så att de icke skola lida af jordens kyla. I hela det sätt, hvarpå de anbringa bladen i de trånga hålen, har Darwin iakttagit många smådrag, som röja en viss tankeförmåga, ett slags medvetande om afsigten med arbetet. Sjelfva hålets konstruktion röjer något dylikt, antingen de nu äro klädda med blad och fin, mörk jord eller tillstoppade med småsten eller sinnrikt anordnade stjelkar. Alla dessa anmärkningar bilda emellertid endast en inledning till bokens egentliga syfte, nemligen att visa, huruledes det som vi kalla mylla, i regeln endast är ett verk af maskar och därför snarare måste betraktas som ett animaliskt än som ett vegetabiliskt ämne. Maskarne sluka nemligen oupphörligt jord och fina småstenar, som de åter gifva från sig i pulveriseradt och fruktbargjordt tillstånd. Man kan därför säga, att de rent af göda jorden inne i sina kroppar. Följden af denna verksamhet är, att det öfversta jordlagret undergår en ständig förändring, enär man öfver hufvud kan antaga, att på hvarje acre jord finnas 35 å 50,000 maskar. Tänker man sig dem jemnt fördelade utmed jordytan, skola de under loppet af ett år bearbeta jorden till $\frac{1}{5}$ tum djup. Att således i speciella fall, då maskarnes mängd är betydligt större, temligen ansenliga lager af mylla kunna bildas, är sjelfklart. Man har anställt försök med att låta lera, småsten, blad och dylikt kvarligga orörda på ett fält, och få år derefter har man kunnat finna dem flere tum under jordytan i ett jemnt, likformigt lager: och att man här står inför ett resultat af maskarnes outtröttliga arbete, har Darwin bevisat och belyst med mångfaldiga exempel. Knotor af döda djur, de hårda delarne af insekternas kroppar, snigelskal och liknande föremål har man likaledes funnit begrafna under masklagret, hvadan de i förruttnadt, gödningsdugligt tillstånd komma att ligga inem håll för växtrötterna. Gemenligen ligga de endast några få tum under jorden; men man har äfven anträffat dem på flere fots djup, hvilket beredd den fria luften tillträde till jordens inre och derigenom lemnat dräneringen en betydelsefull hjälp. Men maskarnes välgörande inflytande sträcker sig ännu längre. Alla steniga massor och klippformationer skaffa de långsamt, men säkert ur vägen, icke endast genom omedelbar inverkan på de mjukare delarne, utan äfven genom

de olika syror, som med de olikarta-
de, nedslukade ämnena öfvergå till
deras kropp. Både landtmannen och
arkeologen måste således vara maskar-
ne tacksamma för deras verksamhet.
Darwin berättar och illustrerar med
exempel, att icke endast stora stenar,
utan äfven hela stenlagda vägar, som
en längre tid varit obegagnade, efter
få års förlopp funnits begrafna under
masklagret. Men han har icke stan-
nat dervid. Han har bevisat, att det
är den största sannolikhet för, att då
hela städer, såsom det gamla Uric-
onium, bevarats ända till senaste tid,
beror detta hufvudsakligen på de små
föraktade maskarnes ihärdiga, sekel-
långa arbete.

Denna bok är en af de intressanta-
ste vi hafva mottagit från Darwins
hand, säger Times, hvarifrån denna
framställning hufvudsakligen är hem-
tad; man lägger den icke åt sidan utan
att känna en viss förkärlek och respekt
för dessa hittills så föga aktade djur,
äfven om man måste intaga en viss
reserverad hållning gent emot de för-
vånande egenskaper förf. tillägger de
svaga väsen, till hvilkas taleman han
här gjort sig. Så mycket är visst, att
Darwin åter har kastat ett nytt ljus
öfver en af vetenskapens många gre-
nar, och om han än på sina ställen i
något för hög grad nöjer sig med att
uppställa fakta och öfverlåta åt läsa-
ren sjelf att utdraga resultaten, måste
det å andra sidan erkännas, att dessa
fakta hafva en öfverbevisande kraft,
som ingen skall kunna motstå.